

De aanklacht

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Bandi

De aanklacht

Vertaald uit het Engels
door Linda Broeder

Ambo|Anthos
Amsterdam

The work is published under the support of
Literature Translation Institute of Korea (LTI Korea).

ISBN 978 90 263 3638 6
© 2014 Bandi & Happy Unification Road
© 2017 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,
Amsterdam en Linda Broeder
Oorspronkelijke titel 고발 / Gobaal (The Accusation)
Oorspronkelijke uitgever Chogabje.com
Omslagontwerp Bloemendaal & Dekkers
Omslagillustratie © Christian Aslund/Getty Images

Verspreiding voor België:
Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Noot van de uitgever

De herkomst van het Koreaanse manuscript waarop deze vertaling is gebaseerd wordt nader besproken in de twee nawoorden in deze uitgave. Om de identiteit van de auteur te beschermen zijn sommige details aangepast. Naast de analyse die daar wordt gepresenteerd hebben de uitgevers geen verdere informatie over de oorsprong van *De aanklacht*, maar zij geloven dat het een belangrijk werk van Noord-Koreaanse samizdatliteratuur is dat een uniek portret schetst van het leven in een totalitaire dictatuur.

Inhoud

In plaats van een voorwoord	9
Verslag van een deserteur	11
Stad der spoken	41
Het leven van een strijdros	63
Zo dichtbij, maar toch zo ver weg	87
Pandemonium	115
Op het toneel	139
De rode paddenstoel	165
Nawoord: Hoe De aanklacht Noord-Korea uit werd gesmokkeld	207
Een kort verslag van Do Hee-yun	219
In plaats van een dankwoord	223

In plaats van een voorwoord

[Een gedicht met deze titel, dat bij het originele manuscript van *De aanklacht* zat]

Die oude man uit Europa met zijn woeste baard
Noemde het kapitalisme een inktzwart rijk
En het communisme een wereld van licht.

Ik, Bandi, uit deze zogenaamde wereld van licht,
Gedoemd om slechts te stralen in een wereld van duisternis,
Verklaar ten overstaan van de hele mensheid
Dat dit licht in werkelijkheid bestaat uit peilloze duisternis,
Zwart als een maanloze nacht aan het eind van het jaar.

– Bandi

Verslag van een deserteur

Sangki, ik ben het, Il-cheol. Ik ben gaan zitten om dit verslag van mijn desertie te schrijven. Ken je Choi Seo-hae's *Verslag van een ontsnapping*, dat hij schreef in 1920? Het is inmiddels 1990, meer dan vijftig jaar nadat ons land van de Japanse bezetters werd bevrijd, en in tegenstelling tot Choi ontsnap ik uit mijn eigen land. Dat klinkt absurd, nietwaar? Maar ik wil dat je het begrijpt, dus ik zal het allemaal zo duidelijk mogelijk proberen uit te leggen. In zekere zin zou je kunnen zeggen dat het allemaal begon met een doosje medicijnen, het doosje dat ik je een tijdje geleden liet zien.

Ik kreeg het doosje per toeval in handen. Je kent de jongste zoon van mijn broer wel; hij was toen acht jaar oud. Je zou denken dat wij zijn ouders waren, zo vaak kwam die jongen bij ons over de vloer. Dit was ook niet zo vreemd als je bedenkt dat de flat die ik met mijn vrouw deelde praktisch naast het huis van mijn broer lag, waar ik ook tot aan mijn trouwen had gewoond. Maar als ik erop terugkijk, was dat niet de voornaamste reden voor zijn bezoeken. Nee, de echte reden was dat mijn vrouw altijd alles voor hem uit handen liet vallen en het kind met aandacht overlaadde. Ze was altijd al zachtaardig geweest, maar dit was iets anders. Steeds wanneer ze hem zag, welde er een gevoel van medeleven in haar op, en hij mocht altijd blijven loge-

ren, op een extra matras die ze naast de hare uitrolde.

Na een tijdje bedacht ik dat het moederinstinct van een vrouw misschien nog wel sterker wordt wanneer ze zelf geen kinderen heeft en ze alles probeert te halen uit de uitingsmogelijkheden die ze tot haar beschikking heeft. De jongen kon niets fout doen in haar ogen, en hij was al net zo dol op haar. De dag waarop alles veranderde, de dag van het incident met het doosje medicijnen, was ook de eerste keer dat hij bij ons voor de deur stond.

Mijn vrouw was beneden om onze lokale Partijsecretaris te helpen zijn plafond met nieuw papier te bekleden, dus ik was alleen thuis. Ik zat wat te werken toen het kind ineens binnenviel en om zich heen keek op zoek naar zijn tante. Toen hij haar niet kon vinden, besloot hij mij maar lastig te vallen. Hij had zijn zinnen gezet op een vlieger. Het was het einde van de herfst, de tijd dat de wind door de gevallen bladeren woelt en van die geweldige windvlagen opwekt die kinderen onweerstaanbaar vinden. En mijn neefje was zo kinderlijk enthousiast dat ik het niet over mijn hart kon verkrijgen hem teleur te stellen.

Gewoon papier was niet geschikt voor een vlieger – je had iets nodig wat soepel maar stevig was – en ik herinnerde me dat we nog wat restjes papier overhadden van toen we onze deur opnieuw hadden bekleed. Uiteindelijk haalde ik het hele huis overhoop om ze te vinden, en ik doorzocht zelfs de kast waar we ons beddengoed overdag in bewaarden. Maar toen ik mijn hand in de kleine opening tussen de dekens en de achterkant van de kast stak, sloten mijn vingers zich niet om de restjes papier van de deur, maar om een kartonnen doosje met losse pillen.

Aanvankelijk dacht ik er niet verder over na en ging gewoon door met zoeken, maar al snel merkte ik dat mijn gedachten er steeds naar terugkeerden. Wat had mijn vrouw hiermee te maken? Hoe meer ik over die pillen nadacht, hoe raadselachtiger ze leken. Wat voor medicijnen moeten zo uit het zicht worden opgeborgen en kunnen alleen worden ingenomen wanneer nie-

mand kijkt? Wat voor ziekte heeft geen zichtbare symptomen? Toen wist ik het. Natuurlijk, het moest iets zijn wat voorkwam dat ze zwanger werd!

Ik was veel te afgeleid om goed mijn best te doen op de vlieger, en ik sneed mezelf twee keer tijdens het in elkaar zetten. Hoe meer ik erover nadacht, hoe minder waarschijnlijk het leek dat ik een duidelijk antwoord zou krijgen als ik mijn vrouw er direct mee zou confronteren. Dus gooide ik het over een andere boeg en klopte bij jou aan, Sangki, om jou om advies te vragen als dokter. Maar wat je me vertelde toen je de meegebrachte pil-len bekeek, had mijn ergste vermoedens alleen maar bevestigd.

‘Anticonceptiepillen?’ riep ik uit, zonder te denken aan de vele andere patiënten, onder wie enkele vrouwen, die net buiten je spreekkamer zaten te wachten. ‘Weet je het zeker?’

‘Kalm aan, dat is nergens voor nodig,’ stamelde je, geschrokken door het volume van mijn stem, terwijl je me met je ogen smeekte om niet te vergeten waar we waren. Ik liet je daar achter en haastte me terug naar huis, zonder zelfs maar even op adem te komen, terwijl de beschuldiging de hele weg op het puntje van mijn tong lag, als een granaat die op scherp stond. Maar toen ik eindelijk onze deur opensmeet, stond ik oog in oog met mijn vrouw en bleef de pin steken. Toen ik haar zag, werd ik eraan herinnerd dat dit een gevoelige kwestie was, die ik het beste voorzichtig kon aanpakken. Het was immers een publiek geheim dat mijn vrouw en ik niet bepaald elkaars gelijken waren.

Ik heb het niet over een verschil in karakter – daarin valt hier weinig te kiezen – maar wat onze familiegeschiedenis betreft konden we niet verder uit elkaar liggen, en dat is tenslotte wat telt in deze samenleving. Aan haar kant kon mijn vrouw zich beroemen op een smetteloze achtergrond, zonder zelfs maar een ver familielid wiens loyaliteit aan de Partij in twijfel kon worden getrokken. Mijn kant, daarentegen, was een heel ander verhaal... Ik weet zeker dat er aardig wat monden zijn openge-

vallen toen bekend werd dat Lee Il-cheol en Nam Myung-ok zich hadden verloofd. ‘Een witte reiger en een zwarte kraai – uit zo’n verbintenis kan toch niets goeds voortkomen?’ Dat waren ongetwijfeld de woorden op ieders lippen.

En nu had die witte reiger achter mijn rug om gehandeld, in haar eigen belang, ten koste van ons huwelijk, de enige smet op haar verder onberispelijke reputatie. Dit was de eerste gedachte die in me opkwam, en dat was toch ook niet zo vreemd? Hoe kon ik anders uitleggen dat mijn vrouw, voor wie het huwelijkse leven amper lang genoeg had geduurd om zijn glans te verliezen, wilde voorkomen een kind met mij te krijgen?

‘Wat is er gebeurd?’ vroeg mijn vrouw, die mijn humeur inschatte zodra ik binnenstormde.

Ik knarste met mijn tanden om mijn mond bezig te houden, liet mijn vingers knakken en plofte toen neer op het zitje bij het raam, nog nahijgend van de inspanning. Mijn vrouw ademde voorzichtig uit, haalde een pakje sigaretten en een luciferdoosje tevoorschijn, liep naar het zitje en legde ze op de vensterbank. Maar ik liet me niet sussen door dit attente gebaar van een goede echtgenote. Het hele incident had me precies datgene in herinnering gebracht waar ik niet aan wilde denken, het enige waar ik nooit aan kon ontsnappen: mijn ‘sociale status’. En waarom was die zo laag? Omdat mijn vader een moordenaar was, zij het per ongeluk, en zijn enige slachtoffer was een krat met jonge rijstplantjes.

Het was vlak na de oorlog gebeurd, toen het socialistische systeem van collectieve landbouw nog maar net was geïntroduceerd. Met andere woorden, het was een periode van ingrijpende veranderingen, een van de zogeheten overgangperiodes in de geschiedenis, dus het was logisch dat de meeste mensen geen idee hadden waar ze mee bezig waren. De mensen die op het land werkten waren totaal niet bekend met het opkweken van rijstplantjes in kassen. Het was logisch dat deze nieuwe me-

thode in het begin lastig was voor de boeren, die het gewend waren om de plantjes in bakken met water te kweken en ze vervolgens in de rijstvelden te planten.

En zo kwam het dat mijn vader zijn vreselijke fout maakte, de fout die hem zou brandmerken als een ‘vijand van de Partij en een contrarevolutionair’, een smet die van de ene op de andere dag ontstond maar die onze familie nog generatieslang zou achtervolgen.

Dan was er nog de kwestie van zijn land, een paar miezerige hectaren die hij vóór de bevrijding had verworven, met bloed, zweet en tranen, en die hij aan het begin van de collectivisering niet meteen gedwee had overgedragen. Wat dat betreft leek hij net het kind van een tweede vrouw, die zo’n wankele positie heeft binnen het huishouden dat er maar één misstap voor nodig is om hem in het ongeluk te storten. Uiteindelijk werd hij gearresteerd en afgevoerd naar een locatie die ons altijd onbekend zou blijven, terwijl wij, zijn gezin, moesten vertrekken van ons thuis, waar we onze honger hadden kunnen stillen door gewoon een rijpe kakivriucht uit de bomen te plukken, en gedwongen ‘migreerden’ naar dit dorre, onbekende gebied, zo dicht bij de grens met China dat de snelstromende Yalu-rivier continu in onze oren leek te ruisen.

Wanneer de verteller in *Chois Verslag van een ontsnapping* zijn weg moet zien te vinden door de woeste streek rond de Tumen-rivier, een regio die in het verre verleden door plunderende Manchu-stammen werd geplaagd, weten hij en zijn familie nog steeds een sprankje hoop te koesteren, onversaagd ondanks alle rampspoed. Maar mijn moeder, die met haar twee jonge kinderen de Kaema-pas was overgestoken nadat ze had gezien hoe haar man in handboeien was afgevoerd, zag niets dan een dicht waas van onmacht en verlatenheid, zonder ook maar een sprankje hoop.

De mensen in het boek van Choi hadden in zekere zin geluk,

omdat ze zich uit vrije wil in die rampspoed stortten, slechts voortgedreven door hun vastberadenheid. Ze hadden in elk geval meer geluk dan wij, want wij werden wreed weggerukt van alle vertrouwde dingen die ons lief waren en moesten ‘migreren’ onder gewapend escorte naar dit afgelegen gebied waar zowel de contouren van de bergen als het ruisen van het water ons vreemd waren.

In deze troosteloze, onbekende omgeving blies mijn moeder haar laatste adem uit, nog jong, maar verslagen door ellende en verbolgenheid. Haar ogen stonden wijd open toen ze stierf; het toekomstperspectief van haar kinderen stak haar dwars door het hart, als een van de vele dikke ijspiegels in ons nieuwe huis.

En nu voltrekt zich een nieuwe tragedie die mijn moeders wraakzuchtige geest zou doen krijzen van ellende. Sangki! Toen ik niet langer in onze flat kon blijven zitten, sprong ik op van het zitje bij het raam en vluchtte weg, met het doosje anticonceptiepillen nog in mijn zak. Naar mijn moeders graf, naar de voet van de Kaema-pas; zelfs ik kan me niet herinneren waar mijn voeten me die dag allemaal naartoe hebben gebracht. Mijn naderende ploegendienst was wel het laatste waar ik aan dacht, tot ik laat in de avond weer thuiskwam. Ik kan me alleen nog herinneren dat mijn vrouw me precies begroette zoals altijd, en dat ze de moeite nam om elk gerecht binnen bereik van mijn lepel en eetstokjes op tafel te zetten. Met andere woorden, ze toonde me evenveel genegenheid als altijd, al beantwoordde ik dat met een kritische blik. Ze was onveranderd in elk opzicht, van haar schuchtere blik, die zich bewust leek van de warmte die ze opriep, tot aan haar tedere stem en gebaren. Deze eigenschappen leken zelfs sterker te worden naarmate de dagen verstreken. Maar dat maakte mij alleen nog maar gespannener. Dit zou niet de laatste keer zijn dat het ene vermoeden leidde tot het andere en dat ik vreemde geruchten opving.

Ik doel op het gerucht over de rook die uit de schoorsteen van

onze flat op de tweede verdieping oprees, één keer vroeg in de ochtend en nog eens een paar uur later, tweemaal daags, zonder uitzondering, wat alleen maar kon betekenen dat er twee keer werd gekookt. In een flatgebouw kan men makkelijk ander-mans zaken in de gaten houden, en hoewel ik wist dat zulke geruchten vaak niet helemaal ongegrond waren, had ik niet toege-hapt. Ik wilde niet dat mijn vrouw het slachtoffer werd van gemene roddels. Maar een paar dagen later gebeurde er iets waardoor ik niet langer mijn kop in het zand kon blijven steken.

Ik hield toezicht op wat laswerk, waardoor ik vanaf het begin van de dag op de arm van een kraan van honderd ton zat, met een vrij uitzicht over de omgeving van de fabriek. En ja hoor, ik zag die tweede ronde van rook uit onze schoorsteen kringelen, een paar uur nadat ik zelf had ontbeten en naar mijn werk was vertrokken. De winter was al ingetreden en het was bitterkoud, maar toch klom ik de volgende dag weer op de arm van de kraan, en de dag erna, zogenaamd om er zeker van te zijn dat het las-werk veilig werd uitgevoerd. Pas op de derde dag klom ik vlak nadat ik omhoog was gegaan alweer naar beneden, veront-schuldigde me bij de voorman met een geloofwaardige smoes en haastte me terug naar huis.

‘O! Wat doe jij thuis?’

Ik had mijn vrouw in de keuken overvallen, en de opmerking ontglipte haar voordat ze zich kon herpakken. De hele ruimte was vochtig en bedompt door de stoom die oprees uit een grote pan op het fornuis. Mijn vrouw forceerde een flauwe glimlach, die ongemakkelijk op haar anders zo open gezicht prijkte.

‘Ik was mijn rolmaat vergeten,’ zei ik, met een gepast be-schaamd gezicht.

‘Je rolmaat? En ze hebben je teruggestuurd voor zoiets kleins?’

Ze trok het zich te veel aan, alsof het haar schuld was dat ik helemaal van de fabriek terug naar huis had moeten, en haast-te zich de keuken uit om hem te pakken. Ik zag mijn kans

schoon, tilde het deksel van de pan en tuurde erin, popelend om het raadsel op te lossen, maar ik zag alleen een smakeloos prutje hondenvoer: een handvol mais en wat rijstkorrels vermengd met gedroogde radijsbladeren waar een mens zich niet mee kon voeden. Dus mijn vrouw voerde de straathonden!

Ik deed het deksel niet snel genoeg terug op de pan en stond er nog mee in mijn hand toen mijn vrouw met de rolmaat terugkeerde.

‘Wat ben je aan het doen?’ vroeg ze geschrokken.

‘Wat ben jij aan het doen?’ pareerde ik. ‘Waarom sta je hondenvoer te bereiden?’

‘Wat? O ja, hondenvoer, dat klopt... Nou, omdat...’

‘Maak je dit elke dag?’

‘Ja. Ik... Toe, richt jij je nu maar op je werk. Maak je niet druk om huishoudelijke zaken. En probeer zulke fouten vanaf nu te voorkomen,’ zei ze terwijl ze me de rolmaat in de hand drukte. ‘De Partijsecretaris van beneden kwam gisteren langs. Hij heeft beloofd jouw eventuele lidmaatschap van de Partij serieus te overwegen, en hij heeft mij gevraagd je te steunen waar ik kan, zodat je niet van je werk wordt afgeleid. Ik zal je steunen waar ik kan...’

Ze beet op haar onderlip, met vochtige ogen, alsof de woorden die ze onderdrukte naar buiten dreigden te stromen in de vorm van tranen. Ze boog haar hoofd in een poging mij de aanblik van deze emotionele uitbarsting te besparen, maar het voelde nog steeds zo ongemakkelijk dat ik daar geen seconde langer wilde blijven.

Ik keek niet eens om naar de rolmaat, laat staan dat ik hem tijdens mijn werk gebruikte, maar hoewel hij bleef weggestopt, voelde ik hem als een loden gewicht in mijn zak zitten. Het vreemde was dat de zorgen waaronder ik gebukt ging vanaf die dag juist langzaam lichter werden. Ik berispte mezelf om mijn achterbaksheid en hield mezelf voor dat mijn vrouw vast andere

redenen had om anticonceptie te gebruiken dan ik had aangenomen. Als ze inderdaad bang was om haar bloedlijn te vermengen met die van een ‘kraai’, als ze bang was dat haar kinderen het stempel van Partijverrader zouden dragen, dan zou de warme genegenheid die ze me altijd had getoond niets anders zijn geweest dan een masker, en dat weigerde ik te geloven. Als ik ook maar even aan die vrouw zou durven twijfelen, dan verdiende ik het om te worden gestraft, vond ik. Mijn enige wens was dat alles een misverstand zou blijken te zijn, en dat mijn vrouw bleef zoals ze altijd was geweest, een liefdevolle en zachtaardige partner.

De tijd verstreek zonder incidenten, en ik vond het prima om dat zo te laten. Ons neefje bleef regelmatig langskomen, en er bleef twee keer per ochtend rook uit onze schoorsteen kringelen, wat mij nu alleen nog een licht schuldgevoel bezorgde. Het enige opvallende verschil was dat mijn vrouw er steeds meer op aandrang om ons neefje bij ons te laten logeren. Ze beweerde dat ze moeilijk in slaap kon komen op de avonden dat ik tot laat in de fabriek moest werken, al had ze hier vroeger nooit last van gehad.

Een van die keren, nu een maand geleden, escaleerde de hele boel – voor mij de reden om dit verslag te gaan schrijven. Terwijl mijn vrouw na het avondeten de tafel afruimde, herinnerde ze me er meermaals aan om de volgende dag op weg naar de fabriek bij mijn broer langs te gaan en ons neefje naar haar toe te sturen. Dit was op zichzelf niet ongewoon, maar op die specifieke dag lukte het me niet om aan haar verzoek te voldoen. Ik ging wel bij mijn broer langs, maar mijn schoonzus vertelde me dat de jongen al met zijn vader mee was gegaan om oude staalkabels te verzamelen. Ondanks zijn zware baan in de kolenmijnen greep mijn broer elke gelegenheid aan om oud ijzer bij elkaar te scharrelen, dat hij omsmolt tot keukengerei om te kunnen ruilen voor extra rantsoenen.

Toevallig was dit een van die keren dat de avonddienst eerder

was afgelopen dan verwacht. Dat gebeurde wel vaker, want de taken van mijn werkploeg, die zich bezighield met het ontwikkelen en implementeren van nieuwe technieken, werden zelden vooraf uitgedacht, waardoor het werk lastig viel te plannen. Wetende dat mijn vrouw ons neefje vast zou missen vertrok ik zonder dralen naar huis.

Het was even na middernacht, en het was stil en vredig in ons gebouw. Met twee treden tegelijk liep ik de trap op, langs de eerste verdieping waar de lokale Partijsecretaris woonde, naar de tweede en bovenste verdieping, waar mijn vrouw al op bed had moeten liggen. Maar toen ik de galerij op liep, zag ik nog steeds een streep licht onder onze deur door schijnen.

Nog wakker, dacht ik. Dan moet ze ons neefje wel heel erg missen. Ik dacht terug aan de smekende toon waarop ze me had gevraagd hem langs te sturen en het speet me nog meer dat ik haar had moeten teleurstellen. Ik reikte naar de deur om hem te openen, maar hij bleek op slot te zitten. De streep licht onder de deur was wel abrupt verdwenen. Mijn vrouw had zeker besloten eindelijk naar bed te gaan. Ik probeerde de deurklink nog eens, maar de deur was van binnenuit vergrendeld. Ik klopte aan. Er volgde geen reactie. 'Ik ben het,' riep ik, terwijl ik wederom op de deur klopte. Ineens floepte het licht weer aan. Ik dacht dat ik onze keukendeur hoorde openzwaaien, maar mijn vrouw gaf taal noch teken. 'Ik ben het!' riep ik nogmaals.

Pas toen hoorde ik haar snelle, zachte voetstappen, en een gedempte verontschuldiging terwijl ze de deur openmaakte.

'Was je nog niet naar bed?'

'Ik had nog wat dingen te doen.'

Sangki!

Hoe had ik kunnen vermoeden dat zich een duistere figuur ophield in de schaduw achter diezelfde deur waarlangs ik naar binnen liep? Mijn vrouw begon het bed op te maken en ik trok langzaam mijn werkkleding uit. Toen hoorde ik het: het onmis-